

PROGRAM RADA ZA 2003. GODINU

UVOD

Program rada Federalnog zavoda za zapošljavanje za 2003. godinu realizovat će se u okvirima ukupne aktivnosti na ostvarivanju funkcija utvrđenih Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, baziranih na stepenu razvoja privrede, a radi očuvanja dostignutog nivoa zaposlenosti i stvaranja uslova za povećanje broja zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Stalno prisutni problem zapošljavanja obavezuje sve učesnike u zapošljavanju da provedu program, prate ovu problematiku i traže optimalna rješenja. Federalni zavod za zapošljavanje će, kao aktivni učesnik u rješavanju ovog problema, dati doprinos smanjenju broja nezaposlenih u mjeri vlastitih mogućnosti i zakonskih okvira.

Međutim, stanje u Federaciji BiH karakteriše visoka stopa nezaposlenosti, a tačan procenat je teško utvrditi. Svakako, ta veličina je varijabilna iz mjeseca u mjesec i u dobroj mjeri nepouzdana jer je veliki broj lica na evidenciji nezaposlenih a istovremeno rade na "crno" u privatnim firmama i u međunarodnim organizacijama koje djeluju u Bosni i Hercegovini.

Statistički podaci pokazuju da je broj zaposlenih smanjen i pored svih aktivnosti koje su imale za cilj povećano zapošljavanje. Jasno, mogao bi se izvesti zaključak lošeg rada, ali samo onda kada se ne bi imali u vidu planovi i predviđanja gubitaka radnih mjesta u većem obimu, privatizacijom državnih firmi. Naše aktivnosti će doprinijeti da procenat zaposlenih ne bude još manji.

Aktuelnost problema nezaposlenosti zahtijeva daleko veće angažovanje društva u cjelini i svih institucija koje na bilo koji način imaju kontakt sa ovim problemom koji razara zdravo tkivo države u cjelini, zbog kojeg mladi ljudi ne vide mogućnost zapošljavanja ako se nastavi ovakav trend. Federalni zavod za zapošljavanje, čija je to i osnovna djelatnost, u narednom periodu će preduzeti određene aktivnosti kako bi se stvorili uslovi za zapošljavanje nezaposlenih, a posebno mladih. Iz tih razloga zapošljavanje mora biti prioritet u realizaciji svih zadataka društva u cjelini na način da se stvore uslovi za prevazilaženje prisutnih problema u svim segmentima društva (ekonomski, socijalni i drugi).

Problemu nezaposlenosti ne treba prilaziti na način da se favorizuje socijalni aspekt, koji je svakako bitan, a zanemari ekonomska funkcija. Ekonomskoj funkciji treba dati veći značaj jer od nje zavisi da li ćemo zadatak koji nam je povjeren uspješno obaviti.

Federalni zavod za zapošljavanje će dati konkretan doprinos konceptu politike i stvaranja preduslova za zapošljavanje i razvoj, u kome će se razgraničiti socijalna od razvojne funkcije i omogućiti aktivan i bitno drugačiji odnos prema nezaposlenim i novonezaposlenim, kroz njihovo zapošljavanje ili adekvatnu materijalnu i socijalnu sigurnost. Tome bi trebalo da doprinesu i istraživački projekti, odnosno programi zapošljavanja, čiji bi rezultati poslužili kao osnova uspostavi drugačijeg pristupa rješavanju problema nezaposlenosti, u kome će postojati programirana i dobro osmišljena društvena aktivnost, gdje svaki subjekt politike zapošljavanja ima svoju ulogu i nosi svoj dio odgovornosti.

Pored ovakvog opredjeljenja stoji činjenica da bez novog ciklusa razvoja i investiranja, na bazi akumulacije i stranih ulaganja, javnih radova, ali i značajnije rekapitalizacije socijalnih davanja, ne može biti ozbiljnih pomaka u rješavanju problema nezaposlenosti. Iz ovakvog razvojnog pristupa, treba da proistekne i aktivna politika zapošljavanja.

AKTIVNA POLITIKA ZAPOŠLJAVANJA

Zapošljavanje je jedan od najosjetljivijih, najsloženijih i najvažnijih problema u okviru osnovnih ljudskih prava u svijetu. Pravo na rad u svim zemljama i na svim kontinentima, shodno načelima Univerzalne deklaracije o pravima čovjeka i građanina, pravo je na život u najširem smislu. Naime, pravo na rad i zapošljavanje, koje se realizuje kroz razne oblike radnog angažovanja, nije samo egzistencijalno pravo čovjeka i njegove porodice već i obaveza države da, kroz mjere tekuće ekonomske politike, tako i dugoročno, obezbijedi uslove za ostvarivanje tog prava. Kritične tačke stope nezaposlenosti uvijek su izazivale najtragičnije posljedice u političkom, ekonomskom i svakom drugom smislu.

Aktivnost Federalnog zavoda za zapošljavanje u 2003. godini odvijat će se u skladu sa nadležnostima utvrđenim u Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, Programom rada Federalnog zavoda za ovu godinu i donesenim aktima (Statut i Pravilnik o mjerama za podsticaj zapošljavanja). U skladu s tim, kao i mjerama tekuće ekonomske politike, Federalni zavod će dati puni doprinos na utvrđivanju i provođenju ukupnih mjera kojima se pospješuju i unapređuju uslovi za zapošljavanje, posredovanje u zapošljavanju i materijalno-socijalnu sigurnost nezaposlenih. U okviru toga, u 2003. godini značajna aktivnost Federalnog zavoda bit će usmjerena na provođenju aktivne politike zapošljavanja koja ima značajnu ulogu u procesu rješavanja problema nezaposlenosti, odnosno stvaranju uslova za povećanje zaposlenosti.

Provođenje ove politike odvijat će se kroz pružanje stručne finansijske podrške poslodavcima i nezaposlenim osobama radi stvaranja uslova za veće zapošljavanje. U okviru aktivne politike zapošljavanja, pored profesionalne orijentacije, stručne pripreme, dokvalifikacije i prekvalifikacije, važno mjesto imat će i druge aktivnosti u podsticaju zapošljavanja, kao što su istraživanja uslova i mogućnosti konkretnog zapošljavanja, stvaranje uslova za profesionalnu i teritorijalnu pokretljivost, istraživanje stanja, pojava i kretanja na tržištu rada radi osiguranja praćenja i proučavanja ekonomskih, socijalnih, demografskih i drugih faktora na osnovu kojih se priprema stručna podloga za utvrđivanje politike zapošljavanja.

Federalni zavod za zapošljavanje će nastojati dati svoj puni doprinos da se omogući brže i kvalitetnije zapošljavanje kroz:

1. donošenje programa za podsticaj zapošljavanja mladih osoba sa visokom stručnom spremom;
2. stručnu pripremu, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju nezaposlenih i novonezaposlenih lica;
3. podsticanje migracionih kretanja u međumjesnim relacijama, da se zadrži nivo postojeće zaposlenosti i stvore pretpostavke za zaustavljanje porasta nezaposlenosti, ostvare najvažniji ciljevi, kao pretpostavka za ublažavanje tenzija drastično ispoljene nezaposlenosti;
4. iznalaženje mogućnosti podsticaja za zapošljavanje povratnika u Republiku Srpsku radi pomoći toj populaciji u održivom povratku.

Poseban akcenat će se usmjeriti na stvaranje uslova za zapošljavanje mladih stručnih kadrova kroz finansiranje radnog mjesta kod poslodavca, čime bi se podstaklo zapošljavanje na novi kvalitetniji način. Licu koje tek stupa na posao pružila bi se šansa da se dokaže svojim radom i talentom. Kroz ovaj vid aktivnosti, zavisno od posebnog programa uslovljenog prvenstveno finansijskim mogućnostima, moglo bi se zaposliti od 700 do 1.000 lica sa visokom stručnom spremom, čime bi se, djelimično, zaustavio proces odlaska mladih stručnih kadrova u inostranstvo. Dosadašnji način finansiranja još uvijek ne može dati očekivane rezultate, mada dugoročnije posmatrano oni neće biti zanemarljivi.

Svakako, za ovaj vid finansiranja bit će potrebno izraditi dopunu postojećeg Pravilnika o mjerama za podsticaj zapošljavanja, koji bi činio osnov za ovakvu aktivnost.

Za ovakav način zapošljavanja nezaposlenih radnika, posebno visokostručnih, bit će neophodna saradnja sa kantonalnim službama za zapošljavanje, kao i podrška i pomoć Vlade Federacije BiH. Naime, finansiranje kvalitetnih projekata koji imaju za cilj otvaranje novih radnih mjesta u zapošljavanju i samozapošljavanju preuzet će kantonalne službe za zapošljavanje, koje imaju izvorne prihode za takvu namjenu. Federalni zavod za zapošljavanje dat će svoj doprinos i pomoć kroz koordinaciju rada službi, koristeći vlastita iskustva.

MATERIJALNA I SOCIJALNA SIGURNOST NEZAPOSLENIH

Funkcija materijalne i socijalne sigurnosti nezaposlenih, Zakonom je prenesena na kantonalne službe, a Federalni zavod će koordinirati taj rad kako kroz drugostepeno rješavanje po žalbama nezaposlenih lica u postupku ostvarivanja prava, tako i davanjem instrukcija u cilju ujednačenog postupanja i pružanja stručne pomoći, kao i pomoći onim kantonalnim službama koje finansijski nisu u mogućnosti na vrijeme izmiriti obaveze koje proističu iz Zakona.

Kod ostvarivanja prava iz materijalne i socijalne sigurnosti (novčana naknada, doprinosi za zdravstveno i penzijsko-invalidsko osiguranje) u protekloj godini uočeni su određeni problemi koji su onemogućili jedan broj nezaposlenih lica da ostvare ta prava, zbog nedosljedne primjene člana 143 Zakona o radu i odredaba Zakona o doprinosima.

Zbog toga će osnovne obaveze u 2003. godini biti u iznalaženju odgovarajućih rješenja, kao i iniciranju izmjena i dopuna Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, u smislu fleksibilnijeg regulisanja nekih uslova kod ostvarivanja prava na novčanu naknadu, visine novčane naknade (umjesto prosječne plate u kantonu utvrditi prosječnu platu u Federaciji BiH), kao i pitanje zdravstvene zaštite nezaposlenih lica prijavljenih kod službe za zapošljavanje.

Potrebno je, također, inicirati donošenje konkretnih socijalnih programa u Federaciji BiH i kantonima kojima će se obezbijediti minimum socijalne sigurnosti za najsiromašnija domaćinstva, odnosno lica koja su u stanju socijalne potrebe. To bi dovelo do smanjenja pritiska na službe za zapošljavanje radi ostvarivanja subvencija i prava na zdravstvenu zaštitu, a samim tim dobila bi se realnija slika o broju lica koja traže zaposlenje.

Naime, zdravstvena zaštita nezaposlenih lica i njeno rješavanje zavise od više nosilaca sistema i razvoja na području Federacije BiH, te je ovu problematiku potrebno adekvatno regulisati kako bi se otklonile neusaglašenosti između pojedinih zakonskih rješenja.

Pretpostavka za uspješno rješavanje naznačenih problema bit će u jasnom definisanju i obezbjeđenju stabilnih izvora sredstava za njihovu realizaciju.

INFORMACIONI SISTEM I INFORMISANJE

Informacioni sistem je djelimično stavljen u funkciju završetkom rada na projektu 1988/1999. godine unosom podataka sa mogućnošću ažuriranja i izrade izvještaja na lokalnom nivou. S obzirom na to da nije završena posljednja faza projekta – uspostava mreže, na više lokacija se odstupilo od glavnog projekta. Uglavnom je iskorištena baza podataka i urađen novi aplikativni softver prema potrebama korisnika (kantonalnih službi za zapošljavanje), koji se međusobno

razlikuje. Potrebno je pristupiti izradi nove strukture informacionog sistema i nove aplikacije koja bi omogućila da djeluje jedinstven sistem na području F BiH. Pri tome će se iskoristiti sva pozitivna iskustva iz već urađenih projekata. Potrebna je dodatna obuka zaposlenih i zamjena već zastarjele opreme u službama, kao i nabavka komunikacijske opreme, čime bi se stvorile pretpostavke za kvalitetniji pristup svim poslovima koji proističu iz funkcija predviđenih Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba. Na taj način će se omogućiti raspolaganje kvalitetnim i ažurnim podacima, informacijama i procjenama. Pojednostavit će se način rada, a tehnologija posla bit će osavremenjena i prilagođena zahtjevima efikasnije posredničke funkcije službi za zapošljavanje. Bitnu ulogu u ovome imat će "Bilten" Federalnog zavoda za zapošljavanje, u kojem se objavljuje, pored propisa, odluka i drugih dokumenata, i mjesečni statistički pregled sa najvažnijim obilježjima tržišta rada u Federaciji BiH. Federalni zavod će se uključiti u projekte koji promoviraju brže posredovanje u zapošljavanju, a za koje su iskazale interes međunarodne organizacije.

Informisanje podrazumijeva sistem organizovanog pružanja objektivnih informacija, bitnih za profesionalni razvoj, o svijetu rada i obrazovanja, potrebama tržišta rada za određenim profilom kadra i mogućnostima zapošljavanja. Tako se informisanje o ponudi slobodnih radnih mjesta i programa pripreme za zapošljavanje najčešće ostvaruje posredstvom sredstava javnog informisanja (oglasi), kako bi se potencijalni kandidati upoznali sa oglašenim radnim mjestom (opis poslova i radnih zadataka, uslovi i zahtjevi rada), tj. o programu pripreme za zapošljavanje (uslovi i zahtjevi, sadržaj i trajanje osposobljavanja i obrazovanja). Da bi se postigao takav sistem informisanja, potrebno je obezbijediti i objediniti sve vrste ponude i tražnje za radom, vrstom radnog mjesta, profilom kadra i prezentirati javnosti.

Povezat će se sve kantonalne službe za zapošljavanje sa jednim centrom iz koga bi se na bolji, pregledniji i racionalniji način prezentovala ponuda i tražnja radne snage, jer dosadašnja podvojenost i pojavljivanje svake službe posebno ne bi bilo dovoljno produktivno, pogotovo ako želimo dinamičnije kretanje radne snage u okvirima Federacije BiH i širem okruženju. Ovakav pristup je veoma značajan za uspješnost profesionalne selekcije i klasifikacije, jer od valjane informacije o očekivanim dobicima koje donosi ponuđeno radno mjesto zavisi stepen motivacije za njegovo prihvatanje i, u krajnjoj liniji, stepen radne uspješnosti.

U tekućoj godini Federalni zavod će raditi na boljem informisanju javnosti o rezultatima rada, problemima i aktuelnostima u oblasti zapošljavanja. Informisanje javnog mnjenja odvijat će se posredstvom štampe, radija i televizije u formi saopštenja, izvještaja i tematskih priloga, a, po potrebi, organizovat će se i konferencije za novinare. Federalni zavod ima u planu i da do kraja marta 2003. godine realizuje edukativni projekt pod nazivom "Problemi informisanosti učenika osnovnog i srednjeg obrazovanja prilikom odabira budućeg zanimanja". Također, omogućit će i štampanje stručnih brošura i letaka, koji će biti dio edukativnog informisanja mladih ljudi o zanimanjima i radnim mjestima. Brošure će se dijeliti u osnovnim i srednjim školama, a leci pod radnim nazivom "Kako do odgovarajućeg radnog mjesta?" u biroima za zapošljavanje. Pomenuti projekat bi bio vrsta profesionalnog i stručnog vodiča za informisanje i usmjeravanje svih radno sposobnih lica.

FINANSIRANJE

Na osnovu Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i Zakona o doprinosima, osnovni izvor finansiranja u oblasti zapošljavanja se vrši putem Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u vidu doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti (2% na platu radnika i 0,5% na teret poslodavca), koji se realizuje u odnosu 30% : 70%. Ovaj prihod prvenstveno je namijenjen za izvršavanje osnovnih funkcija Federalnog zavoda i kantonalnih službi, a koje se odnose na posredovanje u zapošljavanju i socijalnu sigurnost nezaposlenih osoba. Međutim, radi kvalitetnijeg praćenja i kontrole uplate doprinosa, Federalni

zavod za zapošljavanje pokrenut će inicijativu kod Vlade FBiH i Ministarstva za finansije FBiH za preduzimanje mjera radi efikasnije kontrole uplate doprinosa. Finansijski plan za 2003. godinu za oblast zapošljavanja sastavni je dio ovog programa rada.

PRIMJENA JEDINSTVENIH METODA I POSTUPAKA I STVARANJE USLOVA ZA EFIKASNIJE DJELOVANJE SLUŽBI FEDERALNOG ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE

Promjene u društvenom i ekonomskom sistemu, kao izraz opredjeljenja za tržišnu privredu, višestruko su se odrazile na stanje u oblasti zapošljavanja i nezaposlenosti i bitno mijenjaju ulogu i funkciju Federalnog zavoda i službi za zapošljavanje. Kao izraz takvih zahtjeva i novog odnosa društva prema problemu nezaposlenosti jeste nastojanje da se u tom pravcu svi segmenti društva maksimalno angažuju na prevazilaženju ovakvog stanja.

Strategija razvoja BiH dat će ogroman doprinos razvoju privrede sa određenim smjernicama u kojem pravcu će se privreda razvijati koristeći vlastite resurse, a, u skladu s tim, doći će do otvaranja novih radnih mjesta. Ovakav dokument, koji se već dugo očekuje, budi nadu kod nezaposlenih kao i kod službi koje se bave ovim problemom da će se stvoriti pretpostavke za kvalitetnije rješavanje potreba nezaposlenih lica.

U skladu sa tim, nova uloga i funkcija Federalnog zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje u realizaciji aktivne politike zapošljavanja i socijalne sigurnosti nezaposlenih, kao dvaju globalnih područja aktivnosti u ovoj oblasti, pretpostavlja odgovarajuće organizacione promjene, uvođenje novih metoda rada i nove profile kadrova. To podrazumijeva i složene zahtjeve u odnosu na aktivnosti svih organizacionih dijelova Federalnog zavoda. U izvršavanju funkcija utvrđenih Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, u stručnim službama će se primjenjivati metode i postupci na principima jedinstvene i jednoobrazne primjene, utvrđeni standardi.

Radi neposrednog praćenja izvršavanja svih funkcije koje ovaj zavod i kantonalne službe obavljaju, u 2003. godini će se primjenjivati jedinstveni metodi i postupci u stručnom radu. Federalni zavod će pratiti primjenu zakonskih propisa, stručnih metodologija, uputstava i instrukcija o radu. Poseban značaj dat će se primjeni i izvršavanju zakonskih propisa u oblasti materijalnih i socijalnih prava, zatim primjeni propisa iz oblasti finansiranja (priliv sredstava po osnovu doprinosa za zapošljavanje i praćenje i primjena propisa u realizaciji Finansijskog plana za 2003. godinu). Pored toga, značajna pažnja bit će posvećena izvršavanju obaveza poslodavaca na prijemu radnika i njihovom zapošljavanju po osnovu odobrenih sredstava radi stvaranja uslova za zapošljavanje.

Za realizaciju ove cjelokupne aktivnosti obezbijedit će se sve neophodne pretpostavke, što će uticati da se funkcije koje se neposredno izvršavaju, obave primjereno potrebama i zahtjevima tržišnog načina privređivanja i rada. Neophodno je značajnu aktivnost usmjeriti ka jačoj povezanosti, većoj saradnji, kao i koordinaciji Federalnog zavoda i kantonalnih službi, ako se želi postići cilj – zapošljavanje nezaposlenih lica.

MJERE I AKTIVNOSTI U 2003. GODINI

Da bi se stvorili uslovi za brže rješavanje problema nezaposlenosti, neophodno je da se svi nosioci sistema i razvoja identifikuju s težinom problema. Orijentacija na tržišno privređivanje pretpostavlja uvođenje tržišta rada i njegovih institucija. Zapošljavanje mora na tim osnovama biti dio razvojne, a ne socijalne politike. Polazeći od tih naznaka, neophodno je:

1. U okviru aktivnosti na stvaranju uslova za veće zapošljavanje:
  - 1.1. u razvojnoj politici prioritete dati programima koji zapošljavaju veći broj lica;
  - 1.2. mjerama ekonomske politike podsticati zapošljavanje mladih stručnih kadrova;
  - 1.3. preispitati mogućnosti stvaranja posebnog fonda za socijalnu sigurnost nezaposlenih, koji bi se obezbijedio donacijama, izdvajanjima iz Budžeta FBiH i budžeta kantonalnih vlada;
  - 1.4. radi smanjenja rada na "crno" i podsticaja na veće zapošljavanje, nastaviti praksu davanja olakšica poslodavcima u smislu osobađanja uplate poreza i doprinosa, kako bi prijavili sve zaposlene, te ojačati inspekcijski nadzor;
  - 1.5. podatke o masovnoj nezaposlenosti obrađivati brže i kvalitetnije sa detaljnijim obrazloženjima;
  - 1.6. raspoloživa finansijska sredstva u skladu sa Zakonom usmjeriti za podržavanje programa koji imaju za cilj otvaranje novih radnih mjesta.
2. U okviru zakonodavno-pravne aktivnosti:
  - 2.1. učestvovati u donošenju zakona o radu i zapošljavanju na nivou BiH;
  - 2.2. pokrenuti inicijativu za izmjenu i dopunu Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba;
  - 2.3. pokrenuti inicijativu za izmjenu Zakona o zapošljavanju stranaca, radi uspostave adekvatnog rješenja u ovoj oblasti u BiH;
  - 2.4. podržati inicijativu za donošenje zakona ili odluka o obaveznom prijavljivanju firmi pod stečajem, zbog zakonske obaveze Federalnog zavoda da aktivno učestvuje u rješavanju problema radnika koji ostaju bez radnog mjesta;
  - 2.5. učestvovati u izradi informacije o implementaciji konvencija ILO-a (Međunarodne organizacije rada) u BiH.
3. U okviru programske aktivnosti:
  - 3.1. s obzirom na stanje u zapošljavanju, potrebno je donijeti program zapošljavanja sa precizno utvrđenim ciljevima, nosiocima i rokovima realizacije na nivou Federacije BiH;
  - 3.2. informisati o transformaciji i organizovanju kantonalnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH;
  - 3.3. kantonalne službe za zapošljavanje imaju obavezu da donesu mjesečne i godišnje operative programe i mjere aktivnosti i da o njihovoj realizaciji redovno informišu Federalni zavod;
  - 3.4. informisati o kontroli utroška dodijeljenih sredstava za podsticaj zapošljavanja;
  - 3.5. redovno pratiti i analizirati provedbu programa zapošljavanja u Federaciji BiH i o tome informisati Vladu FBiH.

1.

Na temelju ovog programa, a radi njegovog efikasnijeg provođenja i koordinacije rada sa kantonalnim službama za zapošljavanje, sačinili će se operativni programi rada.

Sarajevo, februara 2003. godine